

Foregående Vester-Kvarter.

Tredie Kapitel

Klædeboe-Qvarteer.

I. **Klædedeboe-Qvarteer** (i Henseende til dets gamle Strekning og Circumference indtil Aaret 1771) begyndte med Hjørnehuset af Nørregade og

Klædeboderne og indbefattede da den nordre Side af Klædeboderne og Skindergaden lige ud til Kiøbmagergade. Den venstre Side af store Kiøbmagergade, derfra om til Skidenstræde, den samme Side af lille Kiøbmagergade, Nørre-Torv, St. Giertrudstræde og Tornebuskegaden til Volden. Derfra langs med Volden forbi Nørre-Port, samt til Nørregade, den østre Side af Nørregade lige ned til Hjørnehuset af Nørregade og Klædeboderne, hvor dette Qvarteer tog sin Begyndelse. Til Klædeboe-Qvarteer henhører Stadens Nørre-Broe og Øster-Broe, eller Forstadens Huse uden for Nørre-Port og Øster-Port, hvilke have deres egne Rodemestere. Klædeboe-Qvarteer ligger til Vor Frue Kirke.

II. Klædeboe-Qvarteer (i Følge den ny Inddeling efter Placaten af 3 Jun. Aar 1771) indbefatter nu omstunder følgende Gader, som ere: 1) Klædeboerne. 2) Store- og Lille-Kannikestræde. 3) Store- og Lille-Fiolstræde. 4) Skidenstræde. 5) Rosengaarden. 6) Kultorvet. 7) Frideriksborggaden, 8) Rosenborggaden. 9) Lille Kiøbmagergade. 10) St. Giertrudstræde. 11) Tornebuskegaden. 12) Ved Volden fra Nørre-Port til Sølvgaden. 13) Pederhvitfeldsstræde. 14) Frue-Kirkegaard. 15) Pustervig.

III. Klædeboe-Qvarteers Borgers-Kompagnies Fane fører tvende Hænder som komme ud af Skyer, og rekke hen efter hverandre. Deroven over læses følgende Overstrift: Troe og Mistroe. Neden under Hænderne sees Krigs-Armatur, og derneden under igjen læses: Klædeboe-Qvarteer. Udi de tre Hjørner af Fanen staaer en brændende Bomme, men i det fierde Hjørne øverst staaer Stadens Vaaben.

IV. Den efter Kongelig Befaling anordnede Qvarteer-Commissarius og Qvarteer-Betient, som er befalet at boe i Klædeboe-Qvarteer for at skulle paaagte under Stadens Politimester alt hvad den almindelige Orden vedkommer, skal til et udvortes Distinctions-Tegn bære paa sin gallonerede Hat en Cocarde eller Baand-Sløife af blaa og guul Couleur.

V. Om Stadens Gader, som henhøre under Klædeboe-Qvarteer, er følgende Merkverdigt at anføre.

A. **Klædeboerne**, (hvis nordre Side har kun tilforn hørt til Klædeboe-Qvarteer med den søndre Side til Kiøbmager-Ovarteer), er en snorret og anseelig Gade. Den kaldes i gamle latinske Breve af Aar 1392 *Tabærne Pannicidarum; Platae Klæthæbodæ* 1370. I andre Breve af Aar 1415 og 1444 *Vicus Pannicidarum*. Denne Gade har faaet sit Navn af Klædeboe-Lauget, hvorom tales i Kong Christian den Tredies Brev, dateret Mikkels-Aften Aar 1549, som fastsetter hvad de, som ere i samme Klædeboe-Laug, maatte sælge, nemlig allehaande Klæde, Fløiel, Damask, Silketøi, Sardug etc. I Henseende til de ældre Tider er ogsaa at merke., at Hiørnehuset eller det Huus No. 1, beliggende paa Hiørnet af Klædeboerne og Nørregade, har i fordom Tid været Stadens ældste Raadhuus lige til Aar 1492, da samme Huus, fordi det var for lidet til et Raadhuus, blev ved Magestifte overladt til Kanikerne ved vor Frue Kirke. Dets Kieldere vare usædvanlige store og sterke, saasom de havde været brugt til Stadens Fængsel.

B. **Store-Kanikestræde**, hvor Hoved-Indkiørselen er til Universitetet, eller den saa kaldede Studiigaard. Dernæst ligger i denne Gade sex Professor-Residentser, som ere: No. 33. No. 34. No. 35. No. 41. No. 42. og No. 247. Ligeledes Borckens Collegium for 16 Studentere. Elersens-Collegium for 16 Studentere. Og Regentsen eller *Collegium Regium*, stiftet af Kong Christian den Fierde for 100 Studentere, beliggende paa Hiørnet af denne Gade og Kiøbmagergade.

C. **Lille-Kanikestræde**, disse tvende Stræder eller Gader have faaet deres Navne af vor Frue Kirkes Kaniker og Prælater, som i de katholske Tider fordom boede her Aar 1511 og længe for den Tid i deres tilhørende Kanike-Boliger. Men efter Reformationen blev

disse Kanike-Boliger, ligesom de da værende Kaniker afgik og døde, efter Kong Christian den Tredies Befaling tillagde otte Professorer til deres Residentser. Til en Erindring derom stod forud for Stadens store Ildebrand over Indgangen til een af Professor-Residentserne disse Ord at læse:

ferne disse Ord at læse : C₃. Hanc curiam & VII alias Cononicorum Capituli Hafniensis assignavit Habitationibus Professorum Regiæ Academiæ c₁₅.15.XXXIX. C. M. E. L. J. M. N. T. J. R. C. B. J. R. T. B. J. V. D. H. E. V. P. Hvilke Bogstaver forklares saaledes:

Hvilke Bogstaver forklares saaledes:

Christianus Morfanus. Erasmus Lætus. Jacobus Matthiæ. Nicolaus Theophili. Johannes Pauli Resenius. Casparus Brockmannus. Joh. Joh. Resenius. Thomas Bangius. Joh. Vandalinus. Domum Habitans Erasmus Vindingius Posuit.

D. Store-Fiolstræde.

E. **Lille-Fiolstræde**, i hvilken ligger to Professor-Residentser, som ere No. 250 og No. 251. Ligeledes den øverste Kapellans ved vor Frue Kirke, hans Præste-Residents No. 254.

F. **Store-Skidenstræde** kaldes ellers Krystalstræde. Ud til denne Gade vender den nordre Fløi af Regentsen og den søndre Fløi af vor Frue Kirkes danske Fattiges Skole. Denne Gade endes ved store Fiolstræde. Det slette Navn Skidenstræde har denne Gade faaet deraf, at den indtil Aar 1526 var en Kloak eller en almindelig Sammenløbs- og Afløbs-Rende af alt det urene Vand og Dynd, der gik ud i Stadens Graver, førend Fæstningens Volde og Graver, tillige med Nørre-Port blev flyttet omtrent 500 Alen længere ud. Desuden var Grunden her i de Dage langt nedrigere og tildeels oversvømmet med Vand fra Pustervig, hvor det løb ind fra den ferske Søe. Udi gamle Breve kaldes Skidenstræde *commune canale Villæ borealitrer*, det er, Byens almindelige Rende mod Norden. (Pontoppid. Orig. pag. 18.)

G. **Lille-Skidenstræde**, begynder fra store Fiolstræde og gaaer i lige Linie med store Skidenstræde ud til Nørregade. I fordum Tid har

Nørre-Port lagt ved Enden af Skidenstræde midt paa Nørregade. Den nordre Side af Universitetets Botaniske Hauge vender ud til Lille-Skidenstræde.

H. Den nordre Side af **Skindergaden**, hvori ligger vor Frue latinske Skole med Rectors og Con-Rectors Residentser, hørte i fordum Tid til Klædeboe Qvarteer, men den søndre Side af samme Gade hørte da til Frimands Qvarteer. Men ved den ny Inddeling af Stadens Qvarterer i Følge Placaten af 3 Jun. 1771 hører nu hele Skindergaden til Frimands-Qvarteer, hvor den gunstige Læser finder udførlig Efterretning om samme Gade.

I. **Frue Kirkegaard**, hertil vender den søndre Side af vor Frue latinske Skole-Bygning.

K. **Lille-Kiøbmagergade** er beliggende for Enden af Store-Kiøbmagergade, og tager sin Begyndelse fra Skidenstræde, og gaaer op til Kul-Torvet. Tilforn har den vestre Side af Lille-Kiøbmagergade hørt til Klædeboe-Qvarteer og den østre Side af samme Gade hørt til Rosenborg-Qvarteer, men nu hører den hele Gade i Følge Placaten af 3 Jun. 1771 til Klædeboe-Qvarteer.

L. **St. Giertrudstræde**, i forrige Tider St. Giertruds-Gade kaldet. Den har faaet sit Navn af St. Giertruds-Hospital eller Sygehuus, som her omtrent i fordum Tid har staaet, men blev i Reformationens Tid af Kong Christian den Tredie indlemmet med Helliggeistes-Hospital. (See Kap. 2. § 2. pag. 69.) Samme St. Giertruds-Hospital var stiftet af et Fruentimmer, der efter sin Død blev regnet blant Helgenes Tal og kaldet St. Giertrud. Paa dette Hospitals Kirkegaard blev Slotsherren Torben Oxe fordum halshuggen den 29 Nov. Aar 1517 efter Kong Christian den Andens Befaling, da han var dømt af 12 Bønder fra Solbjerg-Landsbye, hvilke udgiorde en Ret uden for Kiøbenhavns Slots-Port. (See L. Holbergs Danm. Hist. Tom. 2. pag. 27. 28. Svanning Christ. II. Lib. II. Cap. II.

M. **Rosengaarden**, denne Gade har faaet sit Navn af en kongelig Hauge, som her har været anlagt og blev kaldet Rosengaard, da man læser tillige i gamle Documenter om en Gade her, kaldet Rosengaardstræde, som formodentlig har løbet tet ved samme Hauge omtrent, hvor nu Kul-Torvet er, førend. Stadens Udvidelse i Kong Friderik den Førstes Tid paa denne Kant. Andre mene, at Gaden har faaet sit Navn af den adelige Herremand Hr. Jens Rosengaard, som her har haft sin Gaard og Hauge. Man finder ogsaa en adelig Herremand, ved Navn Christopher Rosengaard, som har været Embedsmand paa Kiøbenhavns Slot Aar 1580. Lige op til Rosengaarden har Kirkegaarden ved St. Giertruds Hospital strakt sig. Ligeledes finder man ogsaa, at paa Rosengaarden har den berømmelige danske adelige Herremand Hr. Henrik Ranzov bygt en Anseelig Gaard, ziret med et Taarn i det forrige St. Giertruds Kloster, saa at samme Gaard i følgende Tider altid beholdt det Navn: De Ranzovers Gaard. Bemeldte Hr. Henrik Ranzov levede i Kong Friderik den Andens Tid, og formedelst sin store og grundige Lærdom, Ferdighed i de galante europæiske Sprog, samt i Latin, Græsk og Hebraisk, sin Capacitet og Dyder var et Vidunder paa de Tider i Norden. Han var tilsidst Statholder i Holsteen. Om ham kan læses i Holbergs Danm. Hist. Tom. 2. pag. 513. Paa et Huus, beliggende paa Rosengaarden, læste man for Stadens Ildebrand disse Ord under et udhugget Billede af en Oxe. *Diese Ochsen habe ich gebraten auff der König Frederici III. Seine Krönung den 23 Novembr. 1648. Jochim tre Wieder.*

N. **Rosenborggaden**, som har sit Navn af det kongelige Slot Rosenborg, beliggende strax herved. I denne Gade sees den nordre Side af den Reformerte Kirke.

O. **Tornebuskegaden** har faaet sit Navn af et vidtløftigt Tiørne Fang, som her i fordum Tid, da denne Egn laae uden for Staden, har

staaet paa denne Kant og tilhørt Bønderne i den nu nedbrudte Landsbye Serritslev, hvor de huggede deres Tiørne-Giersel og Lukke, som de brugte til deres Markers Indhegning, samt fulgte deraf til Stadens Indvaanere, hvis Hauge-Pladser og Kaalhauger vare da indelukte med Tiørne-Gierder, indtil efter Kongelig Befaling Eierne skulle opføre Kiøbsted-Bygning og Steentag isteden for klinede Vegge og Straatag. (Pontop.. Orig. pag. 71.) Da Staden blev udvidet paa denne Kant, saa bleve ommeldte Serritsløvs Bøndermarker indtagne under Stadens Grund at bygge Huse paa den Landsbye Serritsløv nedbrudt og deres Tiørnehug ødelagt.

P. Frideriksborggaden fører Navn efter det kongelige Slot Frideriksborg, og løber ud til Kul-Torvet.

Q, Peder Hvitfeltstræde, som har sit Navn af en adelig Herremand Peder Hvitfeldt, som levede i Kong Christian den Tredies og Begyndelsen af Kong Friderik den Andens Regierings-Tid, og har her haft sin Gaard at boe i. Udi denne Gade er vor Frue Kirkes danske Fattiges Skole.

R. Den østre Side af **Nørregade**, hvortil vender vor Frue Kirke-Taarn, eller den venstre Ende af vor Frue Kirke, saa og Communitetet, eller den vestre Side af Universitetets Bygninger, har tilforn hørt til Klædeboe-Quarteer og den vestre Side af Nørregade til Nørre-Quarteer. Men nu efter Placaten af 3 Jun. Aar 1771 hører hele Nørregade til Klædeboe-Quarteer. Den gunstige Læser ville derfor behage tillige at eftersee Kap. 1. Litr. H. pag. 9.

S. Pustervig. Denne Gade er lukt i den østre Ende, men den vestre Ende gaaer ud til Kul-Torvet. Tilforn har denne Gade hørt til Rosenborg-Quarteer, men efter Placaten af 3 Jun. 1771 om Stadens Quarterers ny Inndeling hører den nu til Klædeboe-Quarteer. Gaden har sit Navn af den flade Strand, Pustervig, som her oversvømmede denne Egn, men blev med stor Bekostning

indpælet og Aar 1447 opfyldt af Kong Christopher af Bayern. Den gunstige Læser ville behage tillige at efterlæse Kapitelet om Rosenborg-Qvarteer, hvor der atter tales om Pustervig.

VI. Udi Klædeboe-Qvarteer forekomme følgende publike Bygninger, Kirker, Stiftelser, Torve etc., nøiagtigere at beskrives og anføres.

§. 1.

Vor Frue Kirke, i Pavedømmets Tid kaldet den hellige Jomfrue Mariæ Kirke, er beliggende med sin vestre Ende eller med sit prægtige Taarn ud til Nørregade. Denne Kirke er den største af alle Stadens Kirker og tillige den fornemste i hele Danmark. Thi Aar 1568 blev der befalet, at alle Kirke-Ceremonier overalt i Danmark skulle holdes efter Kiøbenhavns Kirker, og i Kirke-Ritualet befales, at de Kirke-Ceremonier, som her bruges paa Søn- og hellige Dage, skal være en Rettesnor for alle Lærere ved de danske og norske Kirker at følge. Alle Danske, Norske og Islandske Bispers Vielser og Solenniteter forrettes her af Biskoppen over Siellands-Stift.

Kirkens første Bygnings-Aar og Ælde er temmelig uvis, thi den har været underkast adskillig haard Skiebne. Men at vor Frue Kirke er i det allermindste 700 Aar gammel, saasom den af Begyndelsen er bleven bygt paa den Plads, hvor den staaer, maae sluttes tilforladelig af følgende Efterretninger: Af ældgamle Documenter sees, at Kirken har været til, førend den berømte Roskilde Biskop og siden Ærkebisp i Lund Absolons Tid, nemlig i hans Formands, den i Historien saa bekiendte Roskildske Biskop Eskilds Tid. Denne Bisp Eskild var Biskop i Roskild indtil Aar 1138, da han blev Erkebisp i Lund i Skaane. (Om ham kan læses Wolfs Encom. Dan. pag. 467. og L. Holbergs Danm. Hist. Tom. I. pag. 218. 243.) Af mange gamle Huus-Skiøder og Breve seer man, at Frue Kirke har været een af Byens Sogne-Kirker, og har haft sit visse Sogn og sin ordentlige Menighed. (See A. Hvitfeld pag. 1334. Art. 2.) Saa tales der om *Curia in Copmannæhafæn*, at den laae *in Parochia S. Mariæ Anno 1248*. Denne St. Mariæ eller vor Frue Kirke fik i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede det Fortrin frem for de andre Byens

Kirker, at den blev gjort til en Collegiat- eller Domkirke, og fik et *Capitulum Canonicorum*. Thi Aar 1209 stiftede den Roskildske Bisp Petrus Sunonis eller Peder Suneson et Dom-Kapitel ved denne Kirke. Bemeldte Bisp Peder Suneson, som ogsaa kaldes Peder den Gamle eller den Første, og har fordum været Kong Waldemars Kantzler, døde den 29 Oct. Aar 1214. Og fordi han saaledes berigede og bærede Kirken med Capitulu Canonnicorum, derfor kaldes han *Ecelesia Hafnensis Fundator & Canonicorum in eadem Deo fervientium* (See Obituarium Ecclef B. Virg. Hafn. Mss. in Collectaneis Bartholinianis.)

Udi den tredie Artikel af den katholske Bisp Joachim Rønnous Skrift, indleveret paa Rigsdagen Aar 1532, Heder det: At Biskop Peder af Roskild, den Første af det Navn, Haver funderet sex Kanik-Dømmer udi samme Collegiat-Kirke paa de Sogne-Kirker Her i Byen og nogle uden for. (See A. Hvitfeld pag. 1334.) Dette Capitul havde af Begyndelsen allene een Prælat ved Navn Absalon, som var Decanus Capituli og levede Aar 1209. Siden kom en anden Prælat dertil, under Navn af Cantor, som foruden sin Gaard havde et stort Enemerke, kaldet Decani-Hauge eller Degne-Haugen, beliggende fra Pustervig øster ud imod Stranden, og blev siden overladt Staden til Græsning ved en Accord, men er nu ved Stadens og Fæstningens Udvidelse indlemmet under Stadens Grund. Bemeldte Prælaturer vare ved Magt indtil Reformationens Tid.

Ved denne Collegiat-Kirke vare af Begyndelsen ikkun 6 Præbendarier eller Kaniker; Og vare deres Kanonikater eller Kanike-Dømmer funderte paa de andre Byens Kirker, St. Nicolai, St. Petri og St. Clemens Kirker, samt paa nogle udenbyes Kirker, men siden bleve de forøgede indtil 12. Til vor Frue Collegiat-Kirke laae Aar 1436 disse 12 Præbender eller Kanonikater, nemlig: 1) St. Nicolai Præbende. 2) St. Petri Præbende. 3) St. Clemens Præbende. 4) Brønshøvs Præbende. 5) Anvorde-Øwres Præbende. 6) Walbyes Præbende. 7) Buthinges Præbende. 8) Ølstdohe Præbende. 9) Tune Præbende. 10) Wandløse Præbende. 11.) Otz-Herrets Præbende. 12) Wassingerødts Præbende.

Ved Universitetets Stiftelse bleve disse Præbenders Tal reducerede til 6 igien; Thi Kong Christian

den Første forsynede Professorerne med disse Præbender, og Kong Christian den Tredie henlagde efter Reformationen det meste af Kapitulets øvrige Gods til Professorerne. (See Pontop. Orig. Hafn. pag. 38. 41.)

Vor Frue Kirke har udstaaet adskillige Ødelæggelser, thi den er eengang mineret af de Lybske under den Rygenske Fyrstes Jarmers Anførsel Aar 1259. (A. Hvitfeld Tom. I. pag. 259. Cod. de Ludevig Reliqv. Mss. omnis Ævi Tom. IX. No. XII. pag. 216.) Ligeledes er Kirken ødelagt engang af de Norskes Indfald Aar 1306. Da vor Frue Kirke udi Aaret 1316 blev opbyggt, havde den allerede fire gange været afbrændt, hvilket den latinske Incription, som for Stadens store Ildebrand i Aaret 1728 stod udhuggen paa den nordre Kirke-Port, tydeligen udviste. Paa samme Dør saaes de fire Evangelister afbildede under de sædvanlige hieroglyphiske Lignelser af en Engel, en Oxe, en Løve og en Ørn. Og midt imellem disse fire Dyr saaes Verdens Frelser afbildet under et Lam, bærende Korsets Fane og af dets Bryst, saaes Blodet at udspringe i et Beger. Dernæst i Omkredsen stod disse Ord at læse: *Anno Domini MCCCXVI. Reedificatur ista Ecclesia prisus quater incendium devastata.* Paa den søndre Kirke-Port mod Vesten saaes Kapitalets aflange Segl, spids til begge Ender, hvori blev forestillet Jomfrue Mariæ Bebudelse ved Engelen med de Ord paa en af hans Haand nedhængende Seddel: *Ave. Maria. Gratia. Plena.* Saa og Jomfrue Mariæ med de Ord paa en af hendes Haand ligeledes nedhængende Seddel: *Ecce. Ancilla. Domini.* Øverst saaes den Hellig Aand i en Dues Skikkelse at nedkomme over Maria. I Omkredsen ved Randen stod disse Ord:

nedkomme over Maria. I Omkredsen ved Randen stod disse Ord: † Sigillum Capituli Sancte Marie * De * Copmanne Hafn. Ved denne søndre Port stod

Ved denne søndre Port stod ogsaa disse latinske Vers:

Capituli Sancte Marie * De * Copmanne Hafn. Ved denne søndre Port stod ogsaa disse latinske Vers: *Hoc Tibi Cara Mihi Fului Christine Johannis Costula Defunctis Pignoribusque Tribus. Vive Viennensis Carolus Tibi Wormser Id Optat, Qui Genus Austriaco Sangvine Duxit Avum. Ante Obitum Moriens Non Moriturus Obit. Obit August, 8. Anno 1618.* Paa den søndre Port stod

Paa den søndre Port mod Østen saaes Universitetets Segl, som præsenterede Kong Christian den Tredies Brystbillede i fuld Kronings-Dragt, med Zepteret i den høire og Rigs-Æblet i den venstre Haand, saa og Krone paa Hovedet, havende et langt Skieg og store

Knæbelsbarter. Midt paa stod Aarstallet 1537. I Omkredsen eller ved Randen stod denne latinske Opskrift:

Den sted denæe latinske Opskrift: +Sigill+Schole+VNIVERS+HAFNIEN+
A+CHRISTIANO+3 REGE +DAN+Et Norve +instaurate.

Ved Siden af vor Frue Kirke blev i Kong Hanses Tid Aar 1500 bygt et Nyt Kapel, kaldet St. Rochi Kapel, hvis Stifter var en Prælat, ved Navn Anders Friis, som var *Cantor Capituli Hafnensis*. Udi samme Kapel var et Altar, hvortil Indgangen var lige for Prædikestolen. Under Gehvelvten af St. Rochi Kapel vare ophængte mangfoldige Rytter-Faner, som i den Ditmarske Krig vare erobrede. Paa begge Sider af dette St. Rochi Kapel vare opsatte smukke Epitaphia over Professor Rasmus Winding, Professor Thomas Bartholin, Professor Thomas Fink og Frue.

Ligeledes var ved vor Frue Kirke et skønt Bibliothek, given af Frantz Willumsen, Kongelig Majestets Tolder og Kanik i Lund til Studenterne i Kiøbenhavn. Bemeldte Frantz Willumsen laae begravet neden for Trappen, som man gik op til samme Bibliothek. (Wolfs Encom. Dan. pag. 337.) Over Døren ind til dette Bibliothek, som blev kaldet *Bibliotheca Franciseana*, var at see hans Epithafium af Træe med følgende latinske Inskription.

Francisci Wilhelmi, Canonici Lundensis & Regii Tolonarii in Arce Hafniensis instructissimæ hujus Bibliothecæ Fundatoris, Viri Optimi & Ornatissimi, in Domino mortui An. 1573. Die Mart. xxii Epitaphium. Hoc Pietas, Hoc prisca Fides, Hoc inclita Virtus Subjecto recubant, marcida facta Solo. Nam Terræ repetant tales Penctralia Dotes? Per quas ad Cælum dicitur esse Via: Scilicet hi lecti Cineres & putre Cadaver, Virtutum Sedes & Pietatis erant. Nam, Franciscè! Tuæ complècti Munera Vitæ Publicæ; Privatæ quæque fuêre Domus. Ut Tua perflitèrit semper Mens Conscia Recti, Famaque sit nullis contaminata Notis. Nomen at æternum meruit Tibi publicæ facta A Te Doctorum Bibliotheca Virum. Cujus ut est longus Meriti septuplicis Usus; Sic Tua per cunctos Laus erit aucta Dies. Spiritus Astrifero dudum vestitus Amictu Splendet & est nivei Pars speciosa Cleri. Interea Manes Thecam hanc servare Librorum Vos voluit vigiles hoc supereffe Loco. Amico & Collegæ Viro Opt. & Conjunctiss. Memor, grat. ergo Christianus Machab. Alpinar.

Aar 1514 blev Klokke-Taarnet allerførst ziret med et Spir, ligesaa høit som Kirkegaardens Længde, nemlig 114 Alen, samt paa de fire Hiørner omgivet med fire mindre Spire, hvert af dem var 8 Alen høit. Ved dette første Spirs Opsettelse den 20 Sept. 1514 reiste sig en Trette imellem Bygnings-Mesteren og hans Mestersvend; thi Svenden meente, sig at være ligesaa god som Mesteren selv. Da nu Knappen skulle legges paa Spiret, befalede Mesteren, at en Bielke skulle udlegges og fastgjøres. Paa denne Bielke gik Mesteren ud lige til den yderste Ende deraf og huggede en Øre fast derudi, hvilken han bød Svenden hente tilbage, efterdi han trodsede saa meget paa sin Capacitet. Svenden, som var hidsig og ærgierrig, vegrede sig ikke for at gjøre det, og gik ud for at tage Øren tilbage, men blev hovedsvimlende, faldt ned til Jorden og døde.

Den Confusion, som saadan ulykkelig Hændelse foraarsagede, har formodentlig været Aarsag i, at Knappen paa samme Spir ikke blev vel og forsvarlig apteret; thi kort derefter blæste den ned i en Storm. (See Holbergs Danm. Hist. Tom. 2. pag. 20.) Dette Spir stod kun et Aars Tid, da det deals af Storm, deals af Lynild blev saa beskadiget, at man i næstfølgende Aar maatte bygge det om paa ny.

Udi Kong Friderik den Førstes Tid kort for Reformationen skedte Aar 1531 paa Tredie Jule-Dag i vor Frue Kirke et stort Opløb af nogle Borgere under Anførsel af den bekiendte Borgemester Ambrosius Bogbinder med flere, hvilke af en utidig Nidkierhed ville fordrive Kanikerne, nedreve mange Helgenes Billeder fra deres Sted i Kirken, kastede dem ned til Jorden, huggede baade Helgenes Billeder og deres Altere i Stykker. Men denne Tumult blev dog stillet, da Byfogden med noget Mandskab indfandt sig, saa at det store Altar med dens konstige Alter-Tavle blev dog ved hans Forsvar ubeskadiget, da det stod ogsaa Fare for at blive paa samme Maade mishandlet. (Holbergs Danm. Hist. Tom. 2. pag. 242.)

Efter en gammel Jordskylds-Bog, vor Frue Kirke tilhørende, findes Kirkens Altare med tilliggende Præbender at have den Tid været 16 i Tallet, nemlig: 1) Altare Compassionis B. Virginis. 2) Altare S. Olai. 3) Altare Trium Regum. 4) Altare Elegi. 5) Altare Gregorii. 6) Altare Trinitatis. 7) Altare Omnium Sanktorum.

8) Altare quinquee Vulnerum. 9) Altare Georgii. 10) Altare Lucii. 11) Altare Lucii. 12) Altare Dionysii. 13) Altare Mariæ Magdalenæ, stiftet Aar 1464. 14) Altare Lucia. 15) Altare Johannis Evangelistæ. 16) Altare Michaelis.

Foruden disse vare der endnu i vor Frue Kirke ni andre Altere, som gamle Documenter melde om, nemlig: 1) Summum Altare Chori. Anno 1340. 2) Altare Apostolorum, Anno 1357. 3) Altare Andrea, Anno 1458. 4) Altare Theoboldi Anno 1414. 5) Altare S. Johan Baptistæ, & S. Birgittæ, Anno 1466. 6) Altare S. Annæ Anno 1491. 7) Altare Refurrect. J. Christi, Anno 1501. 8) Altare Jodoci, alias quatuor Doctoruym, Anno 1531. 9) Altare Viviani, Anno 1539.

For at forekomme videre Oprør, lod Kong Friderik den Første tillukke Kirken for begge Partier, saavel for de Evangeliske, som for de Katholske, noget over et Aar. Men Kanikerne fik Kirken ved den katholske Biskops udi Roskild, Joachim Rønnovs Befordring igien Aar 1533, og de beholdt den indtil Aar 1536; da ved Religionens Forandring eller Lutheri Reformationens Indførsel i Kong Christian den Tredies Tid blev vor Frue Kirke (der i Pavedommets Tid havde haft sit Capitulum Canonicorum) giort nu til en luthersk Sogne-Kirke for St. Peders og St. Klemens Kirkes Sognefolk, saa at vor Frue Kirke fik nu ved Reformationen til sit Sogns Forøgelse og Tillæg al den Deel af Byen, som tilforn søgte St. Peders Kirke. (Om St. Klemens Kirke, der fordum laae i Kattesund og blev nedbrudt Aar 1530, er forhen meldt Kap. 2. Litr.

Strax efter Reformationen nemlig Aar 1537 den 2 Sept. blev udi vor Frue Kirke holdet en særdeles højtideligt Act, nemlig de syv første evangeliske Biskoppers solenne Biske-Ordination udi Kong Christian den Tredies og hans Dronnings, saa og Rigets Raads Nærværelse. Disse syv Superintendenter vare: 1) Mag. **Franciscus Wormondus**, Superintendent i Lund i Skaane, som havde i lang Tid været Lector Theologiæ udi Malmøe. 2) Doct. **Peder Palladius**, Superintendent over Siellands Stift. 3) Mag. **Jørgen Sadalin**, Superintendent over Fyns Stift. 4) Mag. **Jakob Skonning**, Superintendent over Viborg Stift. 5) Mag. **Jens Tomsen**, Superintendent

over Aalborg Stift, 6) Mag. **Johannes Vandalus**, Superintendent over Riber Stift. 7) Mag. **Mads Skade**, Superintendent over Aarhus Stift.

L. Holberg i sin Danm. Hist. Tom. 2. pag. 348 siger, at der vare syv Superintendenter, og at denne høitidelige Act skedte den 26 Aug.; men E. Pontoppidan i sin Orig. Hafn. Pag. 271 siger, at de vare syv Danske og en norsk Biskop eller Superintendent, saa og at denne Act skedte den 2 Sept. Bemeldte Biske-Ordination blev forrettet ved den Wittenbergiske Theologus Doctor Johannes Bugenhagen af Pommeren, som Kong Christian den Tredie havde ladet forskrive for at betiene sig af Hans Raad i den evangeliske Kirke-Stats Indrettelse, Efterat de katholske Bisper vare afsatte. Siden den Tid ere begge Rigers Biskopper altid blevne indviede til deres biskoppelige Embede af den Siellandske Biskop i vor Frue Kirke.

I fordem Tid har det altid været Skik og Brug, at den af Professorerne, som skulle være *Rector Magnificus Universitatis*, er Hvert Aar Torsdagen efter Trinitatis Søndag med sædvanlige Ceremonier creeret for Høie Altar i vor Frue Kirke i alle Professorernes Nærværelse. Ligeledes naar nogen skulle promoveres in Doctorem, i hvilket Facultet det end var, saa skedte samme Doctor-Creation med sædvanlige Ceremonier ogsaa for Alteret her i Kirken af den Professor, som i det Aar var Decanus i samme Facultet.

Aar 1550 blev vor Frue Kirke sat i en fuldkommen smuk Stand baade indvendig og udvendig. Indvendig var Kirken meget herlig og skøn; Alter-Tavlen meget forgyldt og kunstig udskaaen, med halvslagen fint Guld forgyldt. Ligeledes var Choret prydet med Pulpiturer, Prædikestolen meget net udskaaen og forgyldt; Messing-Døbefunt staaende paa fire Evangelister; Et stort Orgelverk. Udi Choret paa Gulvet stod en meget stor Messing-Lysestage, hvorpaa kunde settes fem store Voxlys. Udi Kirkens store brede Gang hengte tre store Messing-Lysekrone med Inscriptioner, som siden, anføres, og paa alle Pillerne vare Messing-Arme til at sette Lys i, saavel som og Paa Veggene i de andre Gange. (Wolfs Encom. Dan. pag. 161. 162.) Kirken blev ogsaa i bemeldte Aar 1550 udvendig prydet med et Spir, hvilket blev nogle gange beskadiget af

Tordenslag Aar 1573 og Aar 1585, saa at Kirkens Hvelving ogsaa fik stor Skade. Men efter dens Reparation blev den store Hvelving prydet med en kunstig og overmaade smuk Malning Aar 1555, saa at den ene Bue ikke lignede den anden i fortreffeligt Arbeide, og alle kunsterfarne Kiendere maatte høiligen forundre sig derover. Wolfs Encom. I. cit.)

Paa den ene af forommeldte Lysekroner stod denne plattyske Opskrift: *Anno Domini disse Croner hebbe Ick Marie Matz Dochter Weddel in unser ??ven Frawen Kircken in die Ehre Gottes gegeben, och Thor Gedencknis meiner Seeligen Mandtz, Gott vorlehen em ein frölick Upstandinge, samt all vrommen Christen, Amen.*

Paa den anden Lysekrone stod disse Ord: *Anno 1618 den 15 Febr. haffver Erlige Gudfrottige Qvinde Dorothe Doctors skienckit og giffvet denne Crone til vor Frue Kirke, Gud til Ære og Kirken til gavn og Beste at hænge offver hendes Salige Husbonde Doctor Anders Lemwigh, og hendes kiere Brødre ligge begraaffne.*

Paa den tredie Lysekrone stode disse Ord: *Anno 1635 haffver Erlig og Welagte Mand Christen Pederssøn med sin Hustru Maren Svends Datter foræret denne Chronen til denne Kirke.*

Aar 1669 blev til Kirken givet en Lysekrone, som blev ophængt i St. Rochi Kapel, af Frue Bente Urne Sal. Henrik Røsenvinges med sin Mand Philip Joakim Barstorph, og til at reenholde samme Lysekrone, saa og til Lys dertil givet Penge 125 Specie-Daler. Ligeledes blev Aar 1672 givet en Lysekrone til Kirken af Niels Nielsen og hans Hustrue Elline, som var Sal. Christen Jensens, Slagter, hans Efterleverske; saa og 50 Rdlr. som altid skulle staae paa Rente til at holde deres Lysekrone reen, ligemed de andre Kirkens Lysekroner og Lys derpaa at sette. Tilforn var af Niels Persen, foruden 100 Rdlr. for sit Leiersted, givet Aar 1618 den 3 May for Lys i Kirken at holde vedlige med at brænde fra Mortensdag og indtil Dagen blev længere 200 gode Dalere. Ligeledes gav Daniel Bundtmager Aar 1626 til Lysene at holde vedlige i vor Frue Kirke 100 courante Daler.

Aar 1555 blev ved den søndre Side af Kirken indretter et Convent-Huus. Aar 1576 den 13 Nov. befalede Kong Friderik den Anden, at den Fredags-Prædiken,

som hidtil ugentligen havde været holdet i Helligeistes Kirke, skulle efterdags holdes i vor Frue Kirke, saasom der var bedre Rum for Tilhørerne. Indtil Aar 1583 havde begge Kiøn siddet blant hverandre uden Forskiel i Kirkerne, men i bemeldte Aar blev i vor Frue Kirke og siden efter dens Exempel i alle andre Kirker gjort Forskiel paa Stolestaderne.

Udi Aaret 1606 blev vor Frue Kirke-Spir for sin Brøstfældigheds Skyld nedtaget og paa Kong Christian den Fierdes Bekostning blev det paa ny igien opsat i Aaret 1629. Dette ny Kirke-Spir var 100 Siellandske Alne i Høiden foruden Jernstangen, som var 14 Alen, hvilket var prydet med en forgyldt Krone. Spiret blev tækket med 96 Skippd. Kobber, og paa de fire Hiørner paa Taarnet stode fire smaae Spirer, af hvilke hvert var 28 Alen høit. Men da eet af dem nogen Tid derefter blæste ned, saa bleve de andre tre ogsaa tillige nedtagne. For dette Spir at opsette, fik Tømmermændene 4000 Rdlr. og Kobbertækkeren fik 700 Rdlr. Dette Spir stod i 117 Aar, og afbrændte i Stadens store Ildebrand i October Maaned Aar 1728.

Udi vor Frue Kirke under Kirke-Hvelvingen hængte fordum en Mængde Krigs-Faner eller Standarter, hvilke Kong Friderik den Anden i den syv Aars Feide imellem Danmark og Sverrig havde erobret; men da Kong Christian den Fierdes Kroning skulle skee her i Kirken, bleve de nedtagne. Vel blev siden igien Aar 1613 ophængte her i Kirken de Faner og Standarter, som Kong Christian den Fierde i de to Aars Krig med den Svenske Konge Carl den Niende havde taget med bevæbnet Haand baade til Lands og Vands; men nogle Aar derefter lod Kong Christian den Fierde alle disse Faner, Standarter med flere gamle Trophæer samle sammen og hensette paa det af ham selv ny opbygte store Tøihuus ved Slottet. Udi Stadens Beleirings-Tid Aar 1659 bleve nogle indskudte fiendtlige Kanonkugler siddende halv indtrykte i Kirkens høie Spir, og, saavidt de vare synlige, forgyldte til en Erindring om Guds Beskiermelse.

Vor Frue Kirke fik Aar 1675 en smuk Prydelse ved Joh, Höfneri, J. U. Licent. Bibliothek, som af ham i hans Testamente var givet, tilligemed 1500 Rdlr., af hvis Renter det aarlig skulle forøges med flere Bøger. Det blev hensat

i et Kapel paa den søndre Side af Kirken, hvilket siden blev kaldet Høfners Kapel, og stod aabent visse Timer til Studenternes Brug og Nytte under tilbørlig Opsyn. Siden blev saavel det Høfnerske, som det forhen pag. 147 ommeldte Frantz Willumsens Bibliothek forflyttet derfra hen til Universitetets Bibliothek paa Runde Kirke. I selvsamme Aar blev Kirkens store Orgelverk sat i saa fuldstændig Stand med nye Orgelpiber, hvoraf nogle vare saa store, at en fuldkommen stor Mand kunde staae inden i een af dem; saa at dette Orgelverk neppe havde sin Lige nogensteds; ja dets Lyd og Klang var saa overmaade sterk, at Kirke-Muren rystede derved, hvorudover Organisten sielden torde bruge det med alle sine Orgelpiber. Dette Orgelverk blev ødelagt med Kirken i Stadens Ildebrand Aar 1728.

Udi vor Frue Kirke i forðum Tid forrettet endeel af de danske Kongers og Dronningers Kroninger. Thi Aar 1536 den 12 Aug. blev Kong Christian den Tredie og hans Dronning Dorothea kronet af Doct. Johan Bugenhagen. (Holbergs Danm. Hist. Tom. 2. pag. 348.) Aar 1559 blev Kong Friderik den Anden kronet paa Søndagen efter St. Lauritz-Dag af Mag. Nicolaus Paladius, Biskop i Lund i Skaane, eftersom hans Broder Doct. Peder Palladius, Biskop i Sielland, laae syg. Aar 1596 den 29 Aug. paa en Søndag skeete Kong Christian den Fierdes Kroning af Doct. Peder Jensen Winstrup, Biskop i Sielland, da de tvende Bisper, Mag. Mogens Madsen af Skaane paa den høire Side og Mag. Jakob Matsen af Fyn paa den venstre Side af Ordinator assisterede ved Kroningen. Prosessionen skeete fra Slottet igiennem Byen over Amager-Torv til vor Frue Kirke; Kongen reed paa en graa Hest, og over Kongen blev baaret en Himmel af Gyldenstykke. De fire Rigens Raad gik foran Kongen og bare Regalierne, nemlig: Steen Brahe med Rigets Æble, Peder Munck, Rigens Marsk, med Sverdet, Christian Friis, Cantzler, med Zepteret, Christopher Walckendorff, Rigets Hofmester, med Kronen. Om denne Kronings-Act er slagen en Medaille, paa Hvis ene Side forestilles Kong Christian den Fierde i fuld Kronings Dragt med Krone paa Hovedet og Zepteret i sin høire Haand, siddende paa en prægtig udstaferet Hest under en Himmel, som

bæres af de fire Rigens Raad, Jørgen Friis, Præben Gyldenstjerne, Axel Brahe og Henrik Lykke. Oven over Himmelen staaer: *Christiani 4. Daniae. Norveg. Regis. C. A, Nat. 1577. Elect.. 84. Cor. 96.* Neden under Himmelen læses disse Ord: *Conjug. 97. Men. No. 27.* Udi Afsnittet under Hestens Fødder staaer: *Vivat Et Valeat. C. L. R. M. Nic. S. F. 1598.* Hvilke Bogstaver forklares saaledes: *Cum Licentia Regiae Majestatis NJColaous Schauben Fecit.* Paa den anden Side midt paa, sees Gudsfrygts Billede og Pallas staaende at ønske hinanden til Lykke, og at holde fast med deres høire Haand ved en blomstrende Lillie i en Urtepotte imellem sig. Saa og Hercules med sin Kølle liggende ved deres Fødder med de Ord imellem sig: *Dormiat, Dum Liceat.* Neden under dem staaer Kongens Symbolum: *Regna Firmat Pietas,* og derunder en Elephant med Kongens kronede Navn en Chifre. Rundt om ved Kanten af Medallien staaer elleve Rigets Vaabener og inden for dem læses disse Ord: *Nil Salubrius Pallade, Pietate instructa.* Ligeledes er i vor Frue Kirke bleven kronet Kong Christian den Fierdes Dronning Anna Catharina paa Trinitatis Søndag Aar 1598. Endelig og er i vor Frue Kirke kronet Kong Friderik den Tredie Aar 1648 den 23 Nov. og hans Dronning Sophia Amalia den 24 Nov. af Doct. Jesper Rasmussen Brokmann, Biskop udi Siellands Stift, da Doct. Hans Mikkelsen, Biskop udi Fyn, og Doct. Peder Winstrup, Biskop udi Skaane assisterede ved denne solenne Act. (See Wolfs Encom. Dan. pag. 305. 335.) Siden den Tid er ingen kongelig Kronings-Act forrettet her i Kirken, men efter Souverainiteten er den skeet udi Frideriksborgs Slots-Kirke.

Eftersom ingen Kirke var paa Kiøbenhavns Slot, saa lod Kong Christian den Tredie, (indtil Slots-Kirken blev ferdig paa Slottet) holde Prædiken for sig og Dronningen i vor Frue Kirke, hvortil Kongen forordnede den Kirke-Tieneste, som blev kaldet Tolv-Prædiken. Til samme Prædiken at bivaane, kørte Kongen med Hof-Junkerne, og Dronningen med sine Jomfruer. Men naar det var smukt Veirligt, saa reed baade Kongen og Dronningen med sine Jomfruer til Kirke paa Gangere. Men Slotsherren og andre Slottens Folk og Tienere gik ned til St. Nicolai Kirke at høre Prædiken. (See Wolfs Encom. Dan. pag. 145.146.)

Udi vor Frue Kirke ere adskillige Kongelige og Fyrstelige Personers Liig i fordum Tid begravne. Aar 1612 blev Kong Christian den Fierdes Dronning Anna Cathrina, som døde paa Kiøbenhavns Slot den 29 Marts, Hendes Lig med kongelige Ceremonier indsat i vor Frue Kirke, hvor det forblev staaende i 30 Aar, men Aar 1642 blev det ført ud til Roskilde og sat i de kongelige Begravelser sammesteds. Ligeledes er Hertug Ulriks Lig, som blev ført fra Slesien til Kiøbenhavn, indsat i vor Frue Kirke Aar 1634. Hertug Hanses Lig, som kom fra Rusland, og blev her begravet Aar 1637. Prinds Christians Lig, som døde paa Reisen til Karlsbad, blev ført til Kiøbenhavn og indsat her i Kirken Aar 1647. Da Kong Christian den Fierde var død den 28 Febr. paa Rosenborg Slot, som den Tid laae udenfor Kiøbenhavn, blev det kongelige Lig med alle kongelige Ceremonier indsat Løverdagen den 18 Nov. Aar 1648 i vor Frue Kirke.

Udi Choret laae begravne mange adelige Mænd, hvis prægtige Epitaphia fremviste smukke latinske Inscriptioner, nemlig: Paa den nordre Side, **Peder Oxe** til Gisselfeld, Rigens Hofmester; **Christopher Walckendorff** til Glorup, **Otto Rud**, Rigens Admiral. Af lærde Mænd: Biskop **Hans Hansen Resen**, Biskop **Lauritz Morten Skavenius**, Professor **Caspar Bartholin**. Paa den søndre Side af Choret saaes smukke Epitaphia med Inscriptioner deels over adelige Personer, nemlig Kantzler **Johannes Friis** til Hasselager, **Christian Friis** til Borrebye, Kantzler **Christen Tommesen Sehestedt**; deels over lærde Mænd: Professor Theologiæ Doct. **Hans Rasmus Brockmann**, Professor Theologiæ Doct. **Niels Skandorph**. Udi Chorets Gulv laae smukke Ligstene med Inscriptioner, deels danske deels latinske, hvilke svarede til de paa Veggene opreiste Monumenter, saa og mange andre Ligstene med Inscriptioner over Adelige, Stands-Personer og lærde Mænd. Uden for Choret midt i Kirken saae man ogsaa mange prægtige Epitaphia, zirede med Inscriptioner. Ligeledes paa begge Sider i St. Rochi Kapel vare at see adskillige Epitaphia med Inscriptioner over nogle Professorer med deres Fruer. Udi Stadens store Ildebrand Aar 1728 bleve alle disse Epitaphia, tilligemed Kirken selv

deels opbrændte, deels ødelagte, undtagen St. Rochi Kapels hvor en Deel Epitaphia bleve conserverede. De Monumenter, som af Ilden bleve kun lidet beskadigede, ere efter Ildebranden, da vor Frue Kirke blev Opbyggt paa ny, satte i Stand igien af Arvingerne. Naar vi komme til at beskrive vor Frue Kirkes nu værende Tilstand med sin indvendige og udvendige Zirat og Beskaffenhed, da finder den gunstige Læser en Samling af alle de Inscriptioner, som i fordum Tid for Branden vare at læse paa de opsatte Mounnemer og betydeligste Ligstene i Kirken over berømmelige Mænd i Staten og Kirken, at ikke deres berømmelige Eftermæle med Tiden skal forgaae, saa og alle de Monumenter med deres Inscriptioner, som nu ere at see i Choret, Kirken og under Taarnet, hvoraf en Deel i de nyere Tider ere opsatte, og ere Kirken til anseelig Prydelse.

Kirkens Døbe-Funt, som Aar 1550 var bekostet af Messing, blev Aar 1622 ganske af ny omgiort og opsat, da Professor Claus Plum var Rector Magnificus ved Academiet, Doctor Hans Resen var Biskop og Professor Johannes Alan var Kirke-Værger. Eftersom samme Døbefunt ei blev ødelagt af Ilden i Kirkens Ildebrand, men er endnu til; Saa findes de Inscriptioner, som staae paa samme, anførte siden herefter, naar vi ved Kirkens nu værende indvendige Beskrivelse kommer til at melde om Døbe-Funten.

I det forhen værende store Kirke-Taarn hængte fordum fem Klokker, af hvilke den største kaldtes Kongens Klokke. Paa samme stod denne Inscription:

Anno 1646 war Claus vom Dam dem i Salvatores Miden Namen gegeben als men M. V. vant beschreiben in XXVII Jahr na ons Herren dot. Konning Friderich den Anden gaf Borgemester og Raad her i Kiøbenhavn denne Klocke. Kongens Klocke er mit Raven Kongen til Ære og Byen til Gaven. Anno 1581.

og Byen til Gaven. Anno 1581. Campanam Hanc sub Frid. I. Anno 1646 primum fufam & Anno 1646 LXXXI. in pios Ufus a Friderico Secundo donatam post fatalem Pulsam Anno 1646 XLVI fundi denuo & Turri suæ Templi Academici quarta Parte auctiorem restitui curavit Rex Daniæ Augustissimus Christianus Quartus.

Det er: Kong Friderich den Første lod denne Klokke allerførst støbe Aar 1527.

Kong Friderik den Anden lod den omstøbe Aar 1581, da den i Ringningen var revnet, og forærede den til gudelig Brug; Men Kong Kristian den Fierde lod den gjøre en fjerdedeel større til Taarnet. Den anden Klokke førte Navn af Frimands-Klokke, og havde følgende Inscription:

Annus Signatur M.D. dum Jota Locatur Baptizata Pie Matris Campana Marie Nomine fiti fusa fidei virtutibus usa. Ejus licet nunc Jacobi fieri dedit Christianus : : vere Sumpcibus cernit. Paa den tredie

Paa den tredie Klokke, kalden Vagt-Klokken, stod disse Ord: *Anno 1651 heft mich gegaten Claus von Damin Koppenhagen und sein domals Kirckvater gewesen H. Magister Jacob Finke und H. Hans Terckelsen.* Den fierde Klokke kalden Tolv-Klokken, havde denne Opskrift: *Anna ben ig ghenempt hut Jonsten aus heblaempt BBII twee geloopen van eender Moedere M. VCXLV.* Den femte Klokke blev kalden Pinken, hvorpaa stod dette latinske Munke-Vers:

8te Munke-Vers: Cantor Hassiensis Junii Sub Tempore Mensis Maria Qui Me conflavit M. J. CV. Quique Locavit. Udi det lille Taarn over Choret hangte tre smaa Klokker, af hvilke den ene førte Navn af Fem-Klokken, hvorpaa stod disse Ord: Si Deus pro Nobis, Quis contra Nos. Her Lauritz til Leckerups Kirke Anno Domini 1574. D. N. G. Paa den anden Sey-Klokken kalden, stod: Verbum Domini manet in aeternum. Borchard Giesfer M. F. Anno 1611. Paa den femte Klokke,

Paa den femte Klokke, Pinchen kalden, stod: *Veni cum Pace, Michael Laurentius Fecit.*

Stadens store og græsselige Ildebrand i October Aar 1728 fortærede baade Taarnet og Kirken. Thi da det Hiørnehuus, Blasen kaldet, paa Hiørnet af Nørregade og Gammel-Torv ved Krud sprang i Luften (hvorom er meldt pag. 3.) saaes omtrent en halv Time derefter en lang klar Straale af samme Ildfunkler, at opfyldte Luften og endeligen at hæfte sig til Taarn-Spiret, som strax deraf blev antændt og efter en Times Forløb at staae i en Glød fra øverst til nederst, hvorpaa det, efterat have vaklet nogle faa Minuter, faldt ned paa Kirken, slog den nordre Side af Kirken ind og antændte den. Dets, Fald knuste ogsaa de næst derved staaende Huse, som ogsaa kom i Brand strax.

Ilden fortærede den hele Kirke saa nær som et stykke af Choret, og det hvelvede saa kaldte Høfners Kapel, hvilket blev saavidt frelst fra Ilden, at det med Reparation kunde hielpes, og derover blev samme staaende og indlemmet i den ny Kirke-Bygning, som nu staaer opført. Det øvrige af Kirken blev efter Ildebranden vel fra Grunden af opbyggt ganske nyt, men den gamle Bygnings-Plan blev fulgt og opført en gothisk Bygning for at betiene sig af den gamle Grundvold. Derudover er Anordningen ikke i alle Stykker efter de nyere Tidens Smag. Hoved-Bygningen, eller det saakaldte Skib, er et meget langt og proportionerligt Stykke, dog med Affald til begge Sider, saa at under de høieste Vinduer, møder igien et Tag, som dækker de lavere Hvelvinger under Side-Bygningen, hvilken atter bestyrkes ved massive Piller uden paa Muren.

Aar 1731 den 11 Sept. blev Grundstenen til vor Frue Kirkes ny Bygning lagt af Kong Christian den Siette. Da man nedbrød Aar 1732 en gammel Muur af vor Frue Kirkes Sakristie, fandt man 26 Kofferter staaende her indmurede under en Hvelving. Alle disse Kofferter vare fyldte med Papirer af Regninger, Contracter og Protocoller etc. hvilke vare mere end 200 Aar gamle fra Kong Christian den Førstes Tid. Især fandtes blant disse Documenter endeel Contracter paa de Godser, som læg Mænd havde givet Geistligheden for Afladsbreve. Kirkens Længde er nu 140 Alen, men dens Brede er 48 Alen inden for Muren. Den er udvendig 32 Alen høi til Taget og 50 Alen høi til Tagryggen. Men over Choret, hvor Taget er lavere, er der kun 43 Alen til Tagryggen. Omgangs-Choret er 12 1/2 Alen Høi til Taget og 15 Alen høi til Tagryggen. Denne Kirke er af skiøn Anseelse baade uden og inden til.

Kirkens udvortes Pragt befordres af dens prægtige Taarn, som er det høieste i Staden, og staaer tillige paa den høieste Jordsmon eller Grund i Staden. Den rige Forgyldning, som paa dette Taarn er anbragt saavel paa alle Pillarernes Kapitæler og Skaft Gesimser, som og paa de mangfoldige andre Zirater, forøger Taarnets Anseelse og Pragt i alle Tilskuers Øine. Taarn-Muren er i sin Fiirkant 80 Alen og i sin Høide fra Horizonten indtil Tømmerværket 74 Alen eller 148 Fod, men er nu, tilligemed sit kunstig udarbejdede og paa Zirater

rigelig forgyldte Kobber-Spir 191 Siellandske Alne eller 382 Fod ialt høit. Af denne Høide kan man lettelig slutte, at dette Kirke-Taarn lader sig tilsyne meget langt borte i klart Veir 5 til 6 Mile fra Staden, Strax neden under Vægtergangen sees paa alle fire Sider af Taarnet et Seierverk. Efter kongelig Befaling Aar 1771 skal alle Stadens offentlige Uhrverker stilles efter et givet Signal fra Observatorium Astronomicum paa Runde-Taarn, da hver Onsdag og Løverdags Kl. trekvarteer til tolv præcise hidses et Flag op paa den Mast, som gaaer langs med Observatorii Bygning og præcise Kl. 12. om Middagen bliver samme Flag indtaget; hvilket tog sin Begyndelse paa Nye-Aars Dag Aar 1772, paa det at Klokkernes Gang kan være rigtig og overeenstemmende i at vise Tiden.

Dette anseelige Kirke-Taarn lod Kong Christian den Siette opføre under General-Major og General-Bygmester Lauritz de Thura, hans Direction. Men dets Architectur er inventeret af Geheimeraad Wincenz Lerke. En halv Snees Alen over Vægtergangen, som hviler paa Knæstykker af huggen Steen og haver en Jern-Ballustrade eller Gelænderverk, reiser sig den saa kaldte Dom, hvilken bærer Spirets første og fiirkantede Etage, omgivet med 16 jøniske og romerske Pilastrer, rigeligen forgyldt med halvslagen Guld paa dens Fod- og Hovedstykker. Den derpaa hvilende anden Etage, som er ottekantet, omgives med ligesaa mange Pilastrer af Corinthisk Orden, ligeledes forgyldt. Derefter følger den egentlige Pyramide, hvis Spidse endes nu omstunder uden Fløi med tre forgyldte Kroner af Kobber i aftagende Størrelse, den ene mindre end den anden. Den største Krone veier 17 Lispund 10 Pund. Den mellemste Krone veier 12 Lispund og 12 Pund. Og den mindste eller øverste Krone veier 8 Lispund og 2 Pund. Allerøverst sidder et Kors, isteden for en Fløi-Knap. Spirets mellemste Kanter og Luft-Huller ere prydede med forgyldte Kugler, Urtepotter og deslige Decorationer.

Det maae tillige her merkes, at det Spir, som blev opført paa Taarn-Muren, var af Begyndelsen 123 Alen eller 246 1/2 Fod høit, da dets Fløi med stor Ceremonie blev opsat Aar 1745. Saa at Frue Taarns ganske Høide

var paa den Tid 394 1/2 Fod eller 197 Alen. Thi fra Horizonten til det Sted, hvor Spiret tager sin Begyndelse, er 148 Fod. Spiret fra Murens Overkant af indtil det allerøverste over Fløiet at regne, holdt da 246 1/2 Fod. Den lange Jernstang, hvorpaa Kronerne og Kuglerne vare fastgiorte, var, saavidt den rakte over Tømmerværket, 38 1/2 Fod høi og veiede tilligemed Skinnerne, ved hvis Hielp Stangen blev giort fast paa Tømmeret, 13 Skippund, 13 Lispund, 6 Pund. Paa denne lange Jernstang saaes tre forgyldte kongelige Kroner, en over den anden, saa og to forgyldte Kugler., Hvoraf den største Kugle sad neden under Kronerne og den mindste Kugle sad allerøverst oven over dem alle. Den største Kugles Diameter var halvtredie Alen eller fem Fod. Den mindste Kugles Diameter eller Tversnit var fem Qvarteer eller halvtredie Fod. Begge disse Kugler veiede tilsammen 11 Lispund 1 1/3 Pund, deroven over igien sad Fløiet, som fra dets Bevægelses-Punkt ud til Enden var 7 1/2 Fod langt og 3 1/2 Fod høit. Dette Fløi veiede et Skippund, et Lispund og et Pund. I Fløiet saaes Kong Christian den Siettes og Dronning Sophiae Magdalenes Navn i Trek med Krone over, altsammen sterk forgyldt. Oven over Fløiet sad et Kors isteden for en Fløiknap. Aftegningen paa dette Spir med Fløiet, Kroner og to Kugler findes i Thuras Hafn. Hod. Tab. LXXXVI. pag. 235.

Men da man efter nogle faa Aars Forløb frygtede for, at denne Spirets saa betydelige Høide ikke skulle være af Bestandighed, eftersom Fløistangen saaes at slingre meget sterk udi Stormveir, saa blev Aar 1755 sex Alen tagne af den lange Jernstang, som forhen var nitten Alen over Tømmerværket. Forommeldte Fløi blev da ogsaa nedtaget og tillige med begge Kuglerne ikke mere opsatte, eftersom Spirstangen blev nu giort kortere og er nu kun tretten Alen lang. Aftegningen paa Spirstangen, ziret med tre Kroner uden Fløi saaledes som det nu omstunder sees at være, findes i E. Pontoppid. Atlas Dan Tom II

Til dette store Taarn skienkede Kong Christian den Siette fire kostbare Ringe Klokker, hvilke ere støbte i Kiøbenhavn paa det forhen værende kongelige Giethuus paa Kongens Nye-Torv. Den største Klokke kaldes Kongens Klokke, men i daglig Tale Storm-Klokken, den veier 37 Skippund, 11 Lispund,

6 Pund, og holder 3 1/2 Alen eller 7 Fod i Diameter eller Tversnit. Den har følgende Inscription: *Den Kongens Klokke isteden for den forrige af samme Navn, som med Kirken i Byens ulykkelige Ildebrand forgik Aar 1728, først støbt Aar 1527 under Kong Friderik den Første, og skienket til gudeligt Brug af Kong Friderik den anden Aar 1581. Siden da den brast, blev omstøbt en fierdedeel større og given Kirken af Kong Christian den Fierde Aar 1646. Er nu endelig Aar 1747 ved den Stormægtigste Allernaadigste Konges, Christian den Siettes, store Gavmildhed og gudelige Forsorg, tilligemed denne Hoved-Kirkes og Taarnets prægtige Bygning, end meget ypperligere og en tredie Deel større af ny støbt og given til Kirkens Høitids- og Storm-Klokke med fem andre mindre Klokker. Gud give dem Lykke og Beskiermelse til sin Kirkes bestandige Brug! Kongens Klokke er mit Navn; Gud til Ære og Folket til Gavn. Støbt Aar 1747 i den Stormægtigste Monark, Kong Friderik den Femtes første glørværdigste Regiærings Aar. Blant andre Zirater paa denne store Klokke seer man det Kongelige Vaaben.*

Den, anden Klokke kaldes Søndags-Klokke, og veier 18 Skippund 7 Lispund 6 Pund; den holder 5 1/2 Fod eller 2 Alen og 3 Qvarter i Diameter eller Tversnit, og har følgende Inscription: *Aar 1746 gav den gudfrygtige og allernaadigste Konge, Christian den Siette mig som anden Klokke, af nye støbt med fem andre, til at samle Folket til Gudstienesten udi den efter Byens Brand af nye opbygte Frue Kirke, kaldet Søndags-Klokke.*

Den tredie Klokke kaldes Vagt-Klokken, og veier 10 Skippd. 11 Lispd. 2 Pund, den holder halvtredie Alen eller fem Fod i Diameter eller Tversnit og har følgende Inscription: *Denne Tredie Klokke, som med fem Andre er ved den store Monark Kong Christian den Siettes landsfaderlige Forsorg og Godhed Aar 1746 af nye støbt, er given denne Byens Hoved -Kirke, som af Jomfrue Maria fordum er kaldet: Frue Kirke, til en Vagt-Klokke. Hver Aften ringes med denne Klokke til Portens Lukkelse i et Qvarter, førend Stadens Porte tillukkes.*

Den fjerde Klokke er Middags Bede-Klokke og kaldes Tolv-Klokke; den veier 4 Skippd. 6 Lispd. 13 Pund, og holder halvanden Alen og $\frac{7}{8}$ Tome eller 3 Fod og $\frac{4}{8}$ Tome i sin Diameter eller Tversnit. Denne mindste Klokke har følgende Incription: *Af sex Klokker, som ved den Fromme og Allernaadigste Konges Christian den Siettes christelige Omhue for Guds Kirke ere af nye støbte, og Aar 1746 skiænkede til Guds Tieneste og denne Hoved-Kirkes Prydelse, er denne Middags Bede-Klokke den Fierde, kaldet TolvKlokken Med denne ringes, saasart. Klokken er slagen Tolv om Middagen.* Alle disse fire Klokker ere af en fortreffelig og angennem Lyd, alle efter Musikens Toner indrettede. De ere støbte af Capitain Holtzmann, hvis Navn staaer paa hver Klokke især med disse Ord: *Me Fecit Johan Barhold Holtzmann, Hafniæ Soli Deo Gloria.* Disse fire Klokker bleve ophidsede i Taarnet den 15 Aug. Aar 1747. Man begyndte første Gang til en Prøve at ringe med disse Klokker i Kongens Paahør den 4 Oct. nest efter fra Tolv til Eet om Middagen. Men Nye-Aars Dag Aar 1748 have disse Klokker først begyndt at gjøre Tieneste, ved Kirken.

Tre af disse ommeldte Klokker kom i Aaret 1768 til Skade ved Ringningen, saa at de maatte omstøbes. De tre ny støbte Klokker bleve ophængte i vor Frue Kirkes store Taarn den 17 Jan. Aar 1769, og fører nu følgende Inscriptioner: *Den første og største af disse Klokker veier 18 Skippd. 17 Lispd. 12 Pund og fører denne Inscription: Af sex Klokker, som høiselig Kong Christian den Siette lod støbe og forære til vor Frue Kirke i Aaret 1746, er denne den Anden og kaldes Søndags-Klokken. Den kom siden til Skade og maatte omstøbes, hvilket skedte i Aaret 1768.* Den anden Klokke veier 10 Skippd, 9 Lispd. 12 Pund og har følgende Inscription: *Vor Frue Kirkes tredie Klokke: Vagt-Klokken kaldet, blev i Aaret 1746 given af høiselig Kong Christian den Siette og da støbt af Capitain Johann Barthold Holtzmann i Kiøbenhavn, men kom siden saaledes til Skade, at den endelig i Aaret 1768 maatte omstøbes.* Den tredie og mindste Klokke veier 4 Skipd. 10 Lispd. 6 Pund, med Inscription: *Vor Frue Kirkes fjerde Klokke, som kaldes*

Middags-Bede-Klokke eller Tolv-Klokke, blev i Aaret 1746 skienket af høiselig Kong Christian den Siette, og da støbt af Capitain Joh. Barth. Holtzmann i Kiøbenhavn; men kom siden saaledes til Skade, at den endelig i Aaret 1768 maatte omstøbes. Omkring den øverste Rand paa alle disse trende Klokker staaer: Me Fecit Michael Carl Troschel Königl. Hof-Glockengiesser in Copenhagen. Deo Gloria. Man begyndte at ringe med dem til en Prøve den 4, 6 og 7 Febr. og den 9 Febr. med dem alle tre paa eengang.

Udi Taarnet er ogsaa et Sangverk eller Klokke-Spil, Hvilket Aar 1747 blev forflyttet fra St. Nicolai Kirke-Taarn til denne Hoved-Kirke. Paa dette Sangverk ligesom paa et Klaveer, bliver af Kirkens Organist spillet en Time eller to ved Ligbegængelser i Staden, naar det af Vedkommende forlanges for Betaling. Til dette Sangverk betales efter de kongelige Privilegier af hver Huusvielse 2 Rdlr., men af de fem første Classer i Rangen betales 4 Rdlr. af en Huusvielse, endskiønt det ikke bruges. Og for Hvert Liig, som begravnes paa usædvanlig Tid, gives 4 Rdlr. til Sangverket. Men for Ligbegængelser for en Time at spille derpaa, gives sex Rdlr. om Sommeren, og 7 Rdlr. 3 Mk. om Vinteren. Paa Taarnet have fire Vægttere deres Værelser og bestandige Vagt for at tilkiendegive ved at klemte med Storm-Klokken, naar de fra Taarnet see nogensteds i Staden Ildebrand at opkomme, da de tillige fra Vægtergangen udhænge et rødt Flag paa en Stang, naar det er om Dagen, og en antændt Laterne, naar det er om Natten, paa den Kant af Vægtergangen, som vender lige mod Branden.

Lige over Choret har vor Frue Kirke et lidet Taarn eller Spir, som hviler paa Kirkens Hvelving. Det er 37 Alen høit over Kirken, men 80 Alen høit fra Kirkegaardens Overflade, er ziret med et Fløi, hvori staaer Kong Christian den Siettes Navn en Chiffre med Krone over. Udi dette Taarn hænger to Klokker, hvormed ringes til den daglige Bøns Holdelse i Kirken om Formiddagen Kl. 8 og om Eftermiddagen Kl. 3; saa og til Skriftemaals Holdelse tre gange om Ugen. Ligeledes hver Tirsdag Formiddag Kl. trekvarteer til 9 til Catechisations Holdelse af Præsterne med Kirkens danske Skoles Ungdom.

Naar man fra Nørregade træder ind i vor Frue Kirke igiennem Hoved-Indgangen, som er under Taarnet, saa betragter man allerførst Kirkens prægtige Portal, som er 14 Alen høi, forferdiget af Steen. Det er med alle sine Zirater udført paa det smukkeste og kunstigste, saa og hist og her prydet med riig Forgyldning, samt med Kong Christian den Siettes og Dronning Sophiæ Magdalenæ Navn en Chiffre. Paa begge Sider af Kirken ere i Midten ligeledes smukke Portaler af Steen, hver af dem er 10 Alen høi, zirede høibemeldte kongelige Personers Navne og samme Konges Symbolium: *Deo & Populo*. Indvendig er denne Kirke meget anseelig formedelst dens store Længde og dermed vel overeenstemmende Høide. Hvelvingerne i Kirken bæres af 14 meget høie Pillere; Tvende Rader lange Vinduer paa hver Side, nemlig den ene Rad øverst paa Hoved-Bygningen; den anden Rad Vinduer er neden under paa Vingerne, give en ganske fuldkommen Lysning. Kirkens Perspectiv igiennem dens ganske Arcade er ugemeen herlig og lys.

Choret er meget stort og adskilles fra Kirken ved et lavt Tralverk, ziret med Messing-Pillarer. Begge Siderne af dette Chor behænges overalt med smukke Tapeter ved forefaldne Biske-Vielsers Solenniteter, da de Høikongelige Personer ofte ere nærværende ved samme solenne Act. Altaret er zirligt og vel udført efter Bygningskunstens Regler. Det viser allerøverst i en stor forgyldt Gloria, Christi Opstandelses Billede; men nederst paa Alter-Tavlen i sig selv forestilles Christi Fødsel malet af Tanke. Til Altaret hører følgende *Vasa sacra*: En Sølv-Kande, indvendig forgyldt, vog 132 Lod, et Sølv-Skrin til Abelaterne, ligeledes indvendig forgyldt, vog 54 Lod 2 Qvint. En Sølv-Kalk eller Beger indvendig og udvendig forgyldt, vog 36 Lod 2 Qvint. Et Sølv-Fad eller Patellet ind- og udvendig forgyldt, vog 19 Lod 1 Qvt. Paa Kanden, Skrinet og Begeret staaer under Bunden: Vor Frue Kirke tilhørende. For dette Altar forretter Biskoppen i Sielland alle Biske-Vielser, da alle tolv Biskopper i Danmark, Norge og Island blive her efter Kirke-Ritualets Forskrift høitideligen indviede til deres biskoppelige Embede. Ligeledes forretter ogsaa her Biskoppen i Sielland alle Præste-Vielser,

da alle de Candidater, som ere vocerede til Præster og henhøre under Siellands Stift og Bispedom, saa og Felt- og Skibs-Præster blive efter Kirke Ritualets Forskrift indviede her til det hellige præstelige Embede. Da den Russiske Czar eller Keiser Peter Alexiowitz den Store opholdt sig i Kiøbenhavn Aar 1716, saa bivaanede Czaren, tilligemed Kong Friderik den Fierde en Præstevielse i vor Frue Kirke. Samme Præste-Ordination blev for Czarens Skyld efter kongelig Befaling forrettet med al biskoppelig Ordinations-Ceremonie-Solennitet. Og da den russiske Czar forundrede sig høiligen over Ordinator, Biskop Doct. Christen Worms, store Veltalenhed i alt hvad han i sin Ordinations-Tale fremførte, og Czaren spurgte Kong Friderik den Fierde, om Biskoppen taledede alt det uden ad, som han prædikede, fik Hans Czariske Majestet af Kongen det Svar: Ja vist. Hvorpaa Czaren sagde: Naar jeg kommer hjem, skal jeg og lære min Patriark til at prædike uden ad. De Præster, som i vor Frue Kirke ordineres, give hver fire Mark til Kirken. I fordum Tid har vor Frue Kirke haft Jordskyld, men en Deel har kjøbt sig fri. Nogle ere endnu tilbage, som derfor betale. Hvilket aarlig kan beløbe sig til 83 Rdlr. 1 Mk. 4 sk. Kirken har Jordegods i Sielland, især Bifverskov Kirke-Tiende, saa og Lindemark og Taarnbye Konge-Tiende.

Døbe-Funtten er endnu en Levning fra den gamle Kirke, som ei af Ilden i Kirkens Brand blev ødelagt. Den bæres af fire Engle, som staae paa en Fod, der hviler paa fire Løver, alt af støbt Metal. Paa denne Døbe-Funt læses følgende latinske Inscription, som viser, at den er forferdiget og opsat Aar 1622.

Deo & Pietati, S. Reçtore Acad. Magnif. Claudio Plumio, J. U. D. Johan Refensio, S. Theol. Doct. & Episcopo, Templi Procuratore M. Joh. Alano. Anno MDCXXII. erectum. (See tillige forhen pag. 150.) Derneft disse to bibelske

(See tillige forhen pag. 150.) Derneft disse to bibelske Sprog paa Latin, nemlig:

ffe Sprog paa Latin, nemlig: Luc. II. Gloria. In. Excelsis. Deo. Et. In. Terra. Pax. Homiñibus. Bona. Voluntas. og Marc. XVI. Qui Crediderit & Bapuzatus fu- erit, Salvus erit, Qui non Crediderit, Condemnabitur. Disse tre Inscriptioner

Disse tre Inscriptioner staae i tre smaa Runddele, og alt er med store Bogstaver. Døbe-Fadet er af støbt

Sølv, af prægtig hævet Arbeide. Under Randen staaer Vægten 200 Lod. Paa Randen indvendig staaer i en Runddeel.

Paa Randen indvendig staaer i en Runddeel. Vas Hoc Argenteum, Quod in Usum Sacri Baptismatis Morti Jam Vicinus Voverat Anno MDCXCI. D. viii Maji, Rectoris Magnifico Dno. *Olgero Jacobæo*, Dedicabat Anni ejusdem D. xxv. Novembris, Rectoris Dno. *Hellore Gothofredo Masjo*. Episcopo Dno. *Johanne Baggero*. Procuratore Templi *Paulo Vindingio*. Pastore Ecclesie M. *Johanne Adolpho Bornemauno*. *Laurentius Tott*, Uxore *Conscia Barbara Munz*, Petri Filia. Amoris Futurum Pignus, Quo Hanc Divæ Virginis Ædem Prosequitur.

Ligeledes lige over for i en Runddeel staaer følgende danske Inscription med latinske Bogstaver: *I dette Bad er Livsens Flood. Ved Aandens Kraft og Jesu Blod. Som Begge Vandet rører. Den Gamle Adam Druknes Her. Den Nye Opkommer Reen og Skier. Som Herren Selv Tilhører. O! Jesu Mild, Vor Siæles Haab. Som Vilde ved Din egen Daab Vor Daab sin Hærder Gifve. Lad Hver en Siæl der skiden var Og renses skal i dette Kar, Et Ærens Kar forblifve. I. E. Schmidt.* Midt imellem Forestaaende er en liden Runddeel med tvende Billeder udi. Paa Randen om samme staaer: *Sigillum Capituli Sancte Marie De Copmannehafn.* Imellem Billederne staaer disse Ord: *Ecce Ancilla Dni. Ave Maria Grat. Plena* Lige over for staaer en liden Runddeel med et Billede, paa Randen om samme staaer: *Sigillum Schole UniverseHafniens. a Christiano 3. Rege Danie & Norvegie instaurate.* (Disse tre Inscriptioner svare til den forhen pag. 147 anførte Opskrift, som fordem stod paa den søndre Kirke-Port for Branden.) Paa Bunden i Døbe-Fadet staaer allene dette bibelske Sprog: *Denne Er Min Elskelige Søn.* Alle Inscriptioner ere indgravne med lutter initiale Bogstaver.

Prædikestolen er efter Bygningskunsten vel anordnet og med mange forgyldte arkitektoniske Zirater prydet. Den hviler paa et grønt Palme-Træe, som synes at bære denne Byrde. Kirken er prydet med tvende Gallerier af lukte Pulpitur-Stole, hvilke udløbe hen imod Choret. Lige for Prædikestolen er Kongens Stol, som af de Høikongelige Personer ved indfaldne Bispe-Vielsers Solenniteter ofte betrædes, og er prydet med smukke forgyldte Decorationer.

Paa Orgelverket, som har en skøn og liflig Klang med rene Stemmer, er anvendt zirligt Arbeide. Men dette er ei saa overmaade stort som det forrige, der i Kirkens Brand blev ødelagt.

Udi Kirken hænger tre Messing-Lysekroner, den store Lysekrone har 30 Arme, er given Aar 1752 af Borger og Tobakspinder Christen Nielsen Tromp, og har kostet 500 Rdlr. Den midterste Lysekrone har 16 Arme, er skienket af Svineslagter Rasmus Hansens Enke, Karen Hansen, Aar 1738, og har, foruden et Skippund 12 Lispund 2 Pund Messing, som Kirken eiede, kostet 130 Rdlr. Den tredie Lysekrone er given Aar 1750 af Madame Munck, afgangne Brygger Anders Muncks Enke, og har otte Arme. Desuden i Choret ere to Messing-Arme, givne Aar 1752 af Brændeviinsbrænder Niels Bertelsens Enke.

Nesten midt i Kirken paa Kirkegulvet paa en Borgers **Andreas Byrger Ryegaard**, hans Begravelses-Sted, der blev ganske urørt og ubeskadiget ved Kirkens Ruin i den store Ildebrand, har den afdødes Arvinger til Erindring om dets Frelse, ladet paa Ligstenen udhugge følgende danske Vers: *Da hver en Grav blev ødelagt (Aar 1723 den 21 Oct.) Og Manges Been opbrændte, Holdt Gud paa mine Bene Vagt, At intet Ont dem hændte. Til Tegn i Tiden det skal staae Iblant Guds Vunderverker; At Han derfor kan Æren faae, Naar Folk min Tavle merker.*

Udi vor Frue Kirke have mange berømmelige gamle adelige Familier, ligeledes mange Stands-Personer, geistlige og verdslige, deres Arve-Begravelses-Sted. Efterat Kirken er opbyggt igien, have mange Familier ladet sette istand igien deres Forfædres Begravelser, som ved Kirkens Ildebrand vare ødelagte. Saaledes seer man under Taarnet paa den høire Side af Indgangen i Kirken, det Gyldenløviske Kapel som til Taarnet er anbyggt, Hvor den høigrevelige Familie af Danneskiold-Laurvigen har sit Hvilested. Samme Kapel var for den ulykkelige Ildebrand ziret med et prægtigt Epitaphium af Marmor, og forferdiget af en Italiener, ved Navn Qvilino, men blev i Branden næsten ødelagt. Paa dette Gyldenløviske Monument, som var opsat over General-Liutenant **Ulrik Christian Gyldenløve**, stod da denne latinske Inscription:

Kilde: Nicolai Jonge Kiøbenhavns Beskrivelse
Kiøbenhavn 1783. Trykt hos Nicolaus Møller, Kongelig Hofbogtrykker.